

Hovedtrekk fra fag- og forskningsbibliotekstatistikken 2011

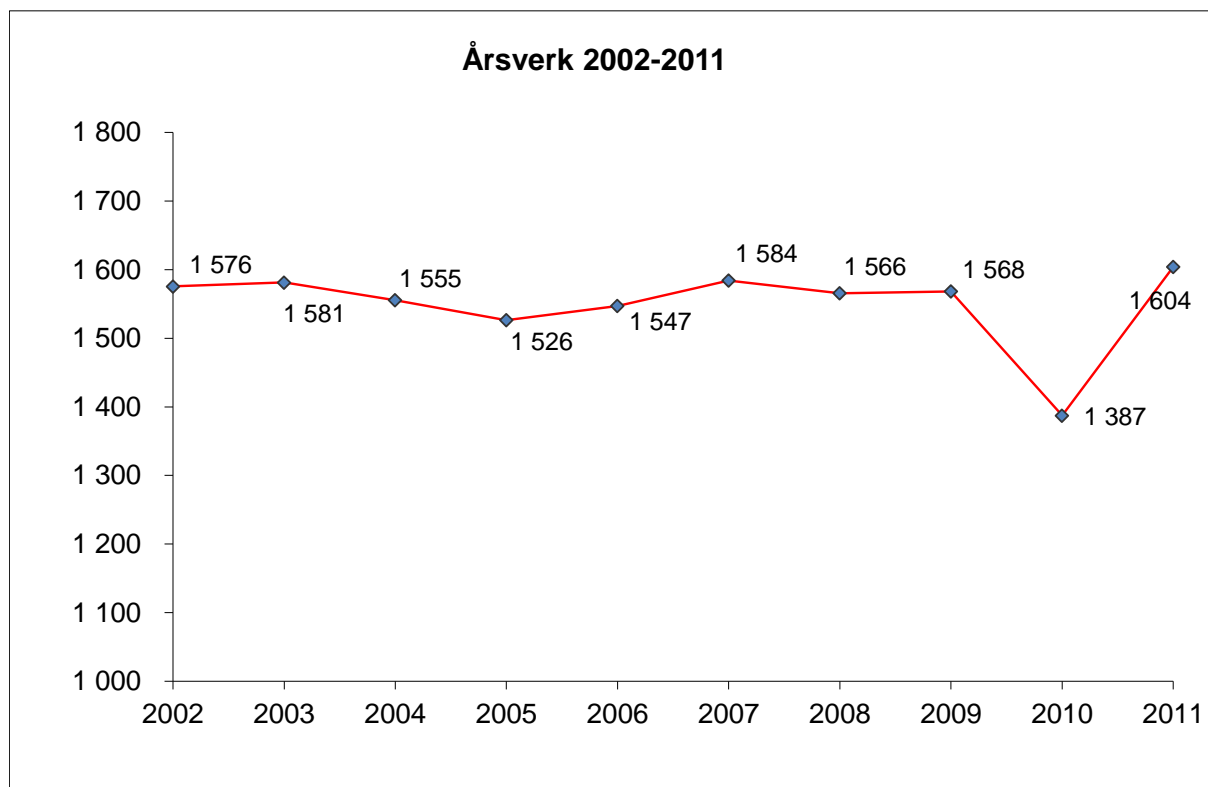
Fag- og forskningsbibliotekene: bestand, bruk (fysiske samlinger) og økonomi

Det ble utført nesten 4,7 millioner lån i de norske fag- og forskningsbibliotekene i 2011. Dette er tilnærmet det samme som i 2010. Av dette var 556 225 fjernlån. En svak oppgang i forhold til 2010.

Fag- og forskningsbibliotekene har per 1. januar 2012 en bestand på ca 20 millioner bind, en liten økning i forhold til 2010 på i underkant av 1 prosent.

Fag- og forskningsbibliotekene består per 1.1.2012 av 314 enheter. To enheter mer enn i 2010. Det har vært nedgang i antall bibliotek knyttet til helseinstitusjoner (fra 41 enheter til 36 enheter). De 314 enhetene hadde 1 901 tilsatte som utførte 1 604 årsverk. Antall ansatte og antall årsverk har i perioden 2001 til 2009 og i 2011 vært forholdsvis stabilt.

Universitetsbiblioteket registrerte ikke antall tilsatte og årsverk i 2010. Dette forklarer det tilsynelatende lave antall årsverk dette året (se figuren nedenfor).

Det har vært en svak oppgang i antall besøk (7,717 mill. til 7,753 mill.). Antall besøk stiger noe i alle typer bibliotek bortsett fra private spesialbibliotek som har en nedgang på bortimot 30 % (fra 12080 til 8670). Disse bibliotekene hadde en stigning i antall besøk fra 2009 til 2010.

Tallet på aktive lånerne steg noe for alle bibliotektyper.

Bestanden av bøker og tidsskrift

Den samlede bestanden av bøker og periodika utgjør per 1.1.2012 20 millioner bind. Dette er en svak oppgang i forhold til 1.1. 2011 på i underkant av 1 prosent. Bestanden har økt med i overkant av 1 million bind (ca 5 prosent) fra 2000. Den totale bestanden av utlånbare fysiske enheter har gått ned fra 30,7 millioner bind i 2010 til 29,5 millioner.

Bestanden ved Nasjonalbiblioteket og bibliotekene ved universitet og høyskoler har gått opp, mens bestanden ved bibliotek ved helseinstitusjoner, offentlige og private spesialbibliotek har gått ned. Spesielt har nedgangen vært stor i private spesialbibliotek (fra ca 2 mill. til 0,7 mill.).

Antall digitale dokumenter (digitalisert av biblioteket eller anskaffet til biblioteket i digital form) har i 2011 økt fra 1478 mill. til 1528 mill. Nasjonalbiblioteket har naturlig nok det største antallet digitaliserte dokumenter, men universitets- og høyskolebibliotekene økte fra 2010 til 2011 sin samling av digitale dokumenter fra 1,6 mill. til 2,4 mill., altså en økning på bortimot 50 prosent.

Tallet på løpende periodikatitler (tidsskrifter + aviser) i trykt form har variert i perioden 2000 til 2011, men totalt har det vært en nedgang på drøye 60 prosent.

Antall elektroniske tidsskrifttitler og aviser i bibliotekene har i denne perioden eksplodert. Tidsskrifter og aviser som blir tilbudt er nå hovedsakelig elektroniske. Dette viser en økt satsing på tilgang til periodika, men også at bibliotekene gjennom ulike pakkeløsninger og konsortiesamarbeid får tilgang til et stort antall elektroniske titler. Fra 2010 til 2011 steg antall elektroniske tidsskrifter fra 568 621 til 616 605, en økning på drøye 8 prosent.

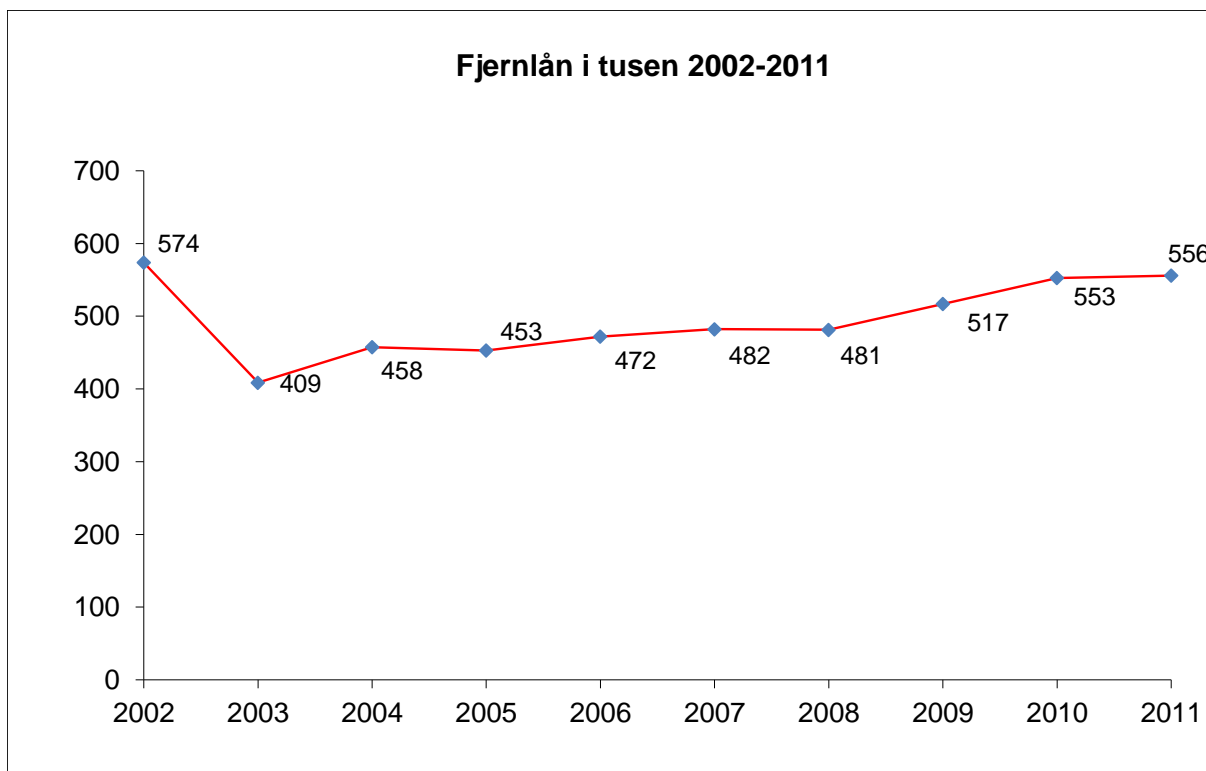
Bli samlingene brukt?

Utlånsveksten (lokale lån + fjernlån) har vært på ca 18 prosent fra 2002 til 2011. Det har vært små variasjoner i utlånet fra år til år. Toppen var i 2010. Utlånet steg i perioden 2002 til 2005, gikk ned i perioden 2006 til 2007, før det igjen steg fra 2007 til 2010.

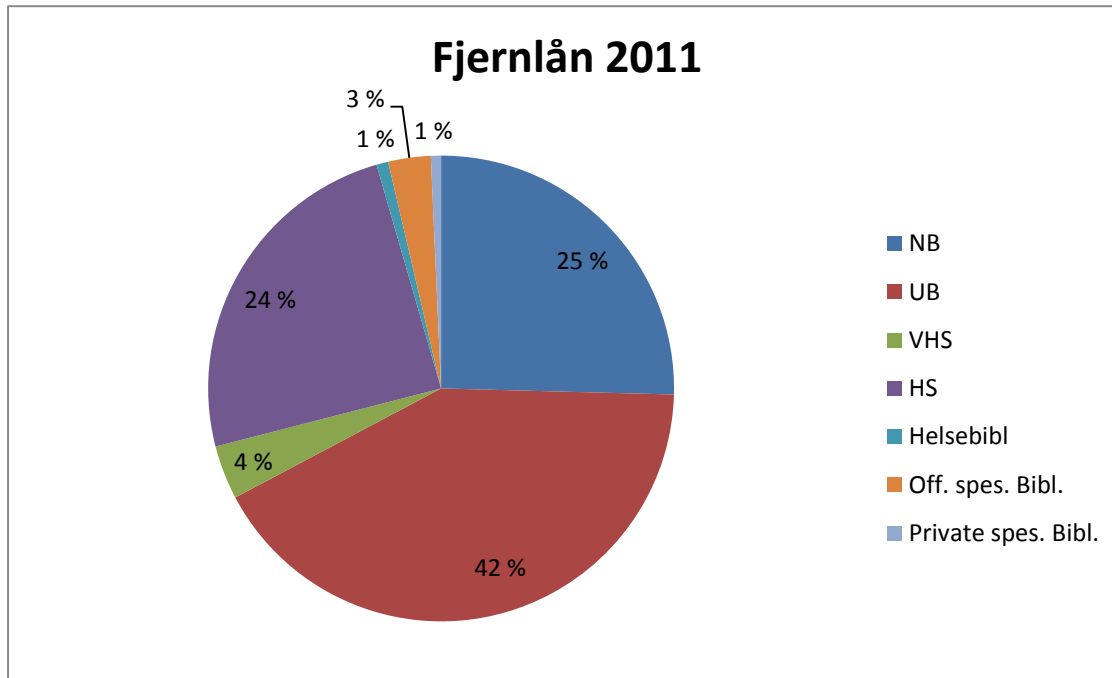
I 2011 var det et total utlån på 4,65 millioner (lokale lån + fjernlån), en mindre nedgang sett i forhold til 2010 (2 prosent). Tilgangen til elektroniske ressurser har økt kraftig de siste årene, så det har vært en naturlig utflating av utlånet fra de fysiske samlingene på landsbasis.

Fjernlån

Fjernlån har hatt en liten økning fra 2010 til 2011. I perioden 2002 til 2011 har det vært en nedgang på 3 prosent. Antall fjernlån gikk ned fra 2002 til 2003. I perioden 2005 til 2011 har, når vi ser bort fra en mindre nedgang in 2008, antallet fjernlån økt.

Fjernlån fordelt på bibliotektype

Universitetsbibliotekene ekspederer som tidligere hovedtyngden av fjernlånene, med Nasjonalbiblioteket og høyskolebiblioteket som viktige bidragsytere i lånesamarbeidet.

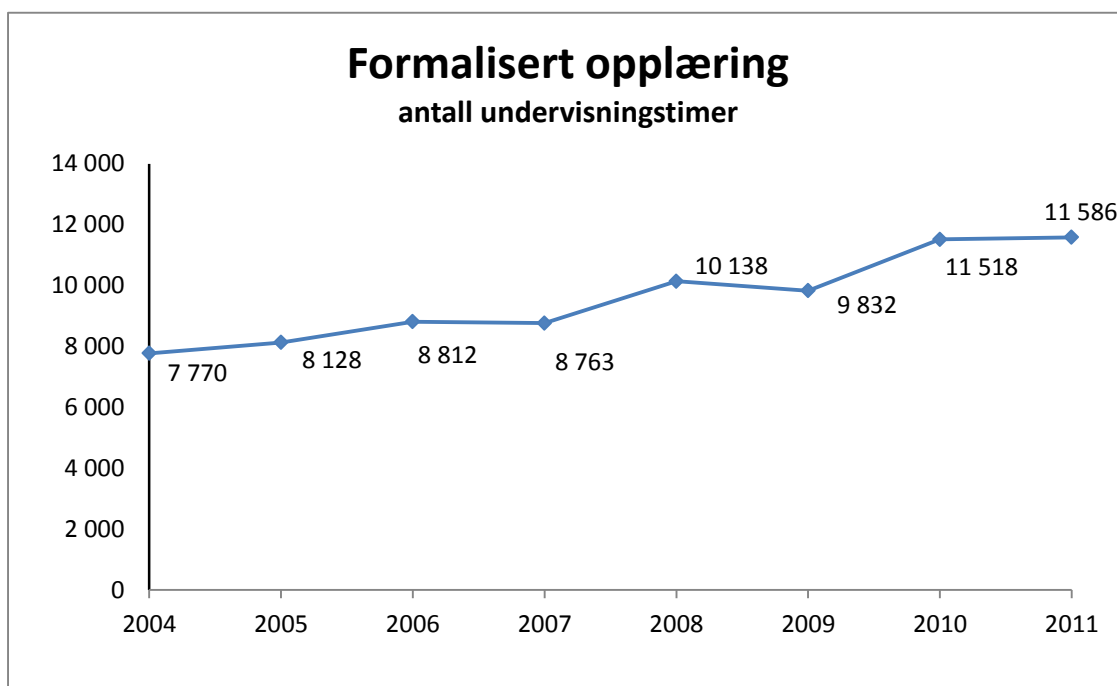
Universitetsbibliotekene og høgskolebibliotekene utgjør hovedtyngden av antall fag- og forskningsbibliotek, og består også av de største bibliotekene.

De øvrige bibliotektypene: vitenskapelige høgskolebibliotek, helsebibliotek og offentlige og private spesialbibliotek utgjør en langt mindre gruppe. Flere av disse bibliotekene ekspederer et stort antall fjernlån i forhold til størrelsen på samlingene, sine begrensede fagområder og antall ansatte.

Innlån

Innlånet de siste årene har vist en klart fallende trend. Innlånet har en nedgang fra 2010 til 2011 på 8,5 prosent og har hatt en nedgang på 22 prosent i perioden 2002-2011.

Formalisert opplæring

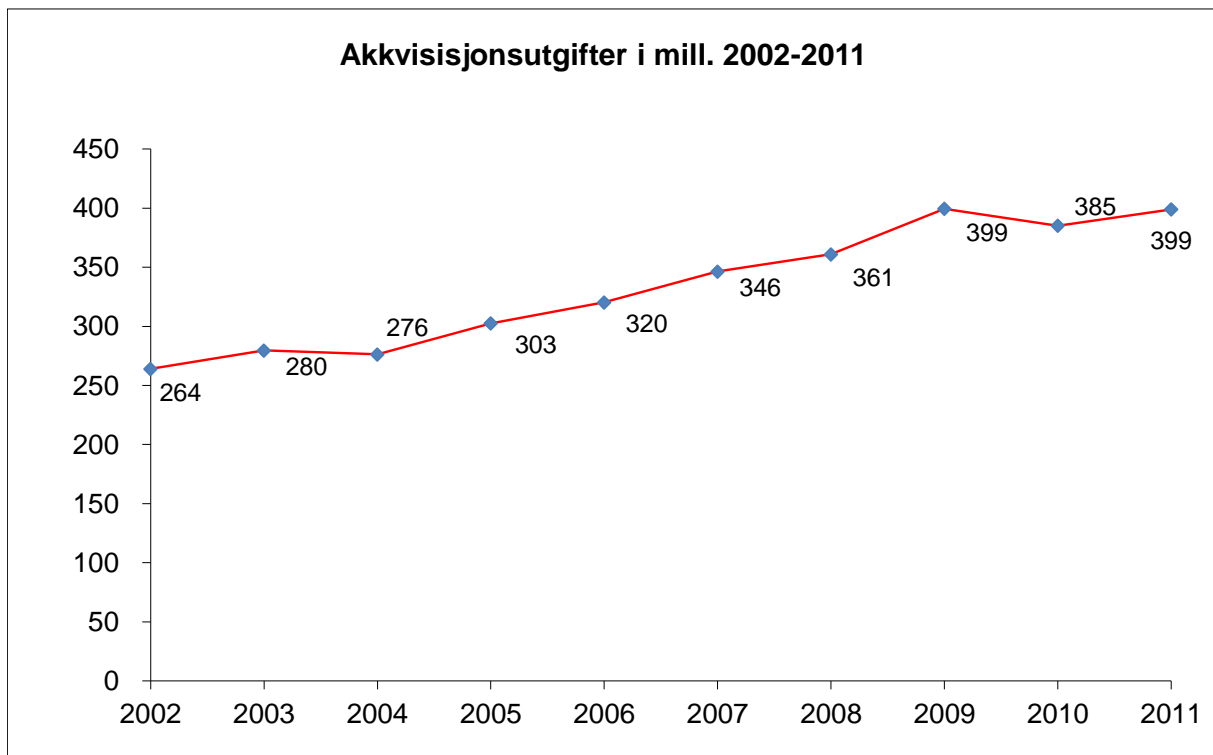
En sentral oppgave for fag- og forskningsbibliotekene er opplæring av brukere i informasjonskompetanse. Dette er et vidt område som omfatter informasjonsgjenfinning, kildevurdering, siteringspraksis, oppgaveskriving, studieteknikk med mer. Denne oppgaven er blitt mer og mer vektlagt av bibliotekene. Antall undervisningstimer steg i perioden 2004 til 2011 med 49 prosent. Stigning fra 2010 til 2011 var på 0,5 prosent.

Økonomi

Samlede utgifter for fag- og forskningsbibliotekene var i 2011 på 1,6 milliarder kroner. Dette innebærer en økning i perioden 2002 til 2011 på i overkant av 60 prosent. Justert etter konsumprisindeksen er økningen på i overkant 40 prosent.

I 2011 utgjorde lønn og sosiale kostnader (776 274) om lag halvparten av de totale rammebevilgninger og prosjektmidler (1 491 101). (Vær oppmerksom på at flere bibliotek ikke rapporterer lønnsutgifter.)

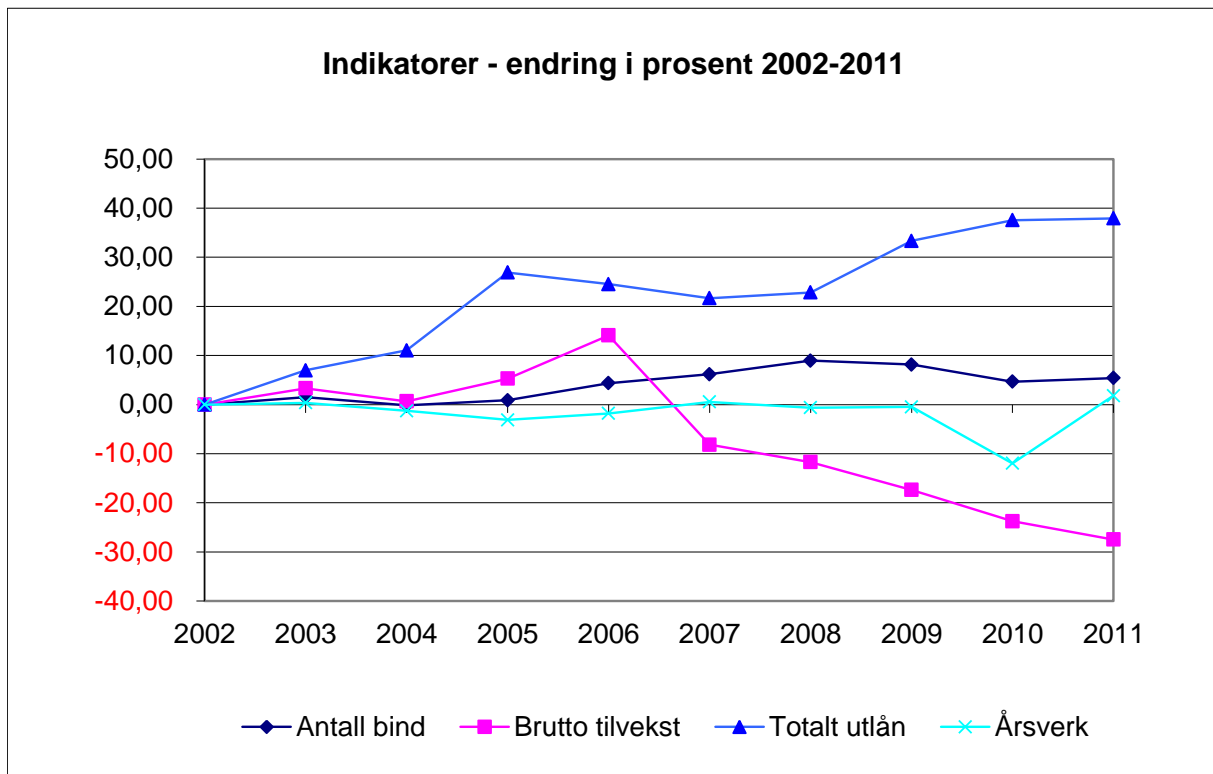
Akkvisisjonsutgiftene utgjorde i 2011 ca 400 millioner kroner. Antall kroner har økt med i overkant av 50 prosent fra 2002 til 2011. Justert etter konsumprisindeksen, gir dette en økning på i underkant av 30 prosent. Det var en økning på 0,3 prosent fra 2010 til 2011, med en prosentvis litt større nedgang fra 2009 til 2010.

Indikatorer på produktivitet

Sammenlikner en endringer i utlån og tallet på årsverk, gir dette en indikasjon på produktivitetsutviklingen fra 2000 til 2010.

For å finne bruken av samlingene sammenlikner en endring i det totale utlånet med endringer i tallet på bind.

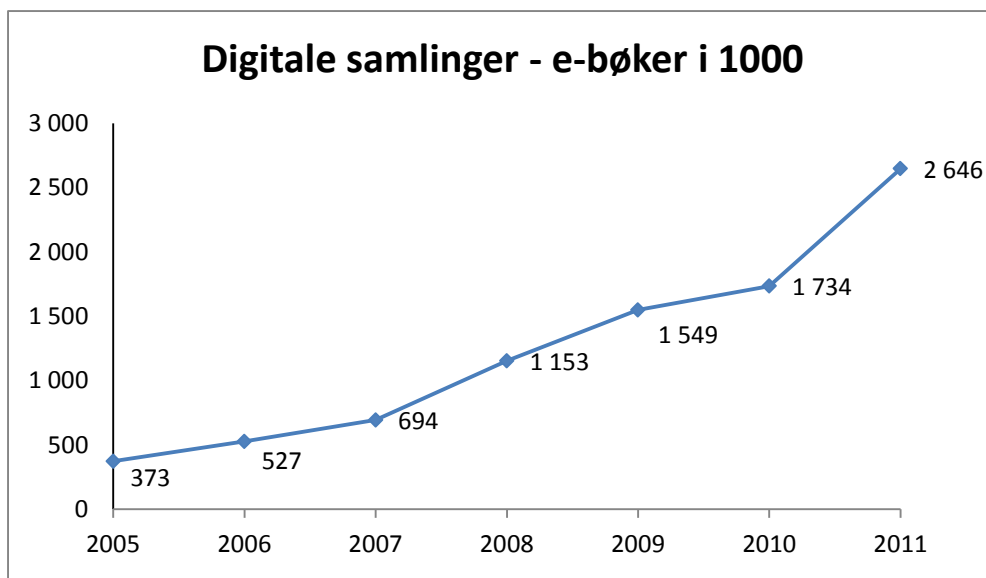
Fag- og forskningsbibliotek 2005-2011: E-bøker/databaser

Det er fremdeles knyttet noe usikkerhet til bibliotekenes rapportering når det gjelder digitale dokumenter, antall databaser og bruken av disse. Tallene blir midlertid mer og mer robuste, blant annet på grunn av en økende grad internasjonal standardisering hos databaseleverandørene. Nasjonalbiblioteket, universitetsbibliotekene og høyskolebibliotekene utgjør hoveddelen av rapporteringen, og disse bibliotekene står også for de største og mest omfattende digitale samlingene.

Tallene må brukes med forsiktighet.

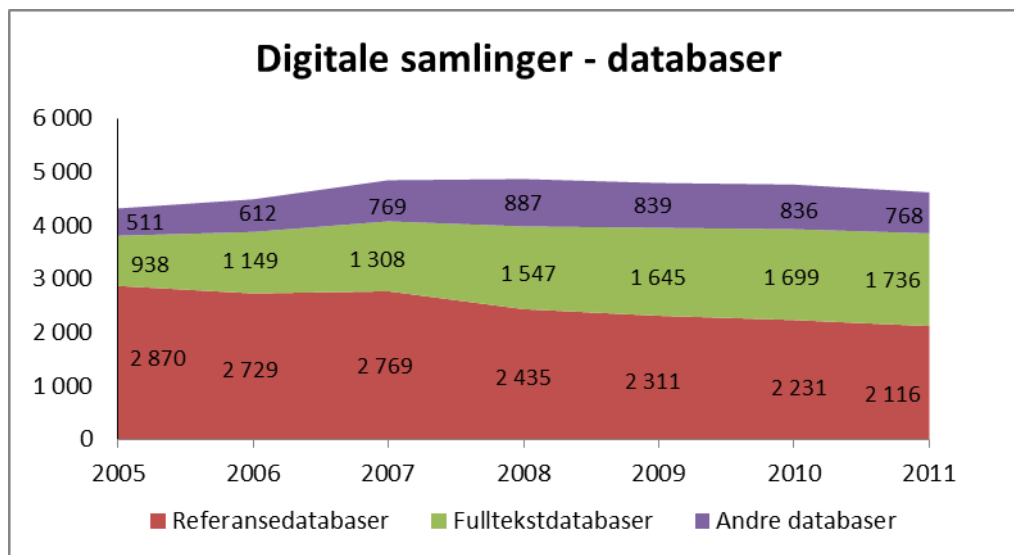
E-bøker

E-bok bestanden var i 2011 på 2 646 410 enheter. Dette er en økning på i underkant av en million.

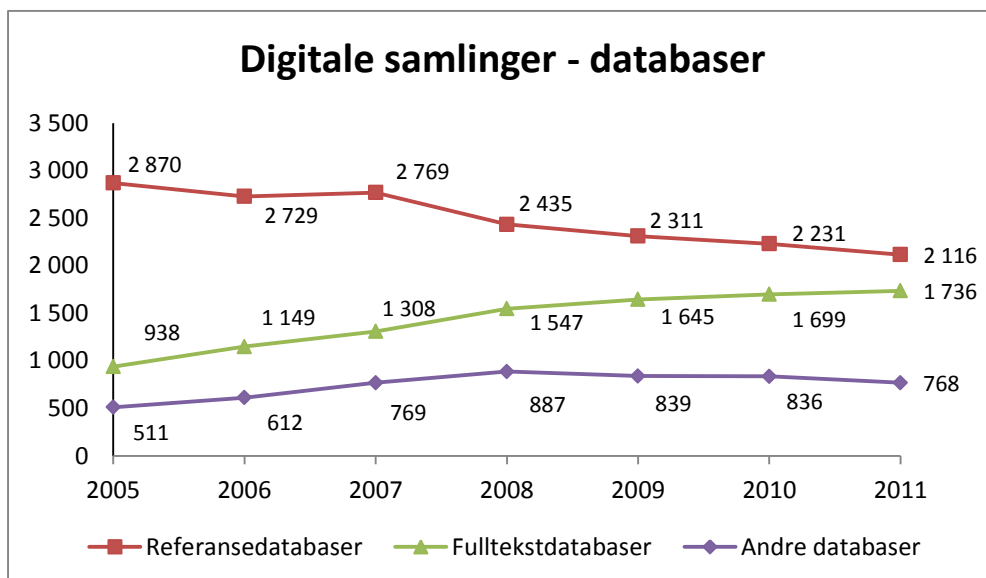
Databaser

Som figuren viser har det vært lite forandring i det totale antall databaser i perioden 2005 til 2011. Det har imidlertid vært en dreining av type database. Antall referansedatabaser har gått ned, mens antall fulltekstdatabaser og andre databaser har gått noe opp. Det totale antall databaser har i perioden 2005 til 2011 økt med 7 prosent.

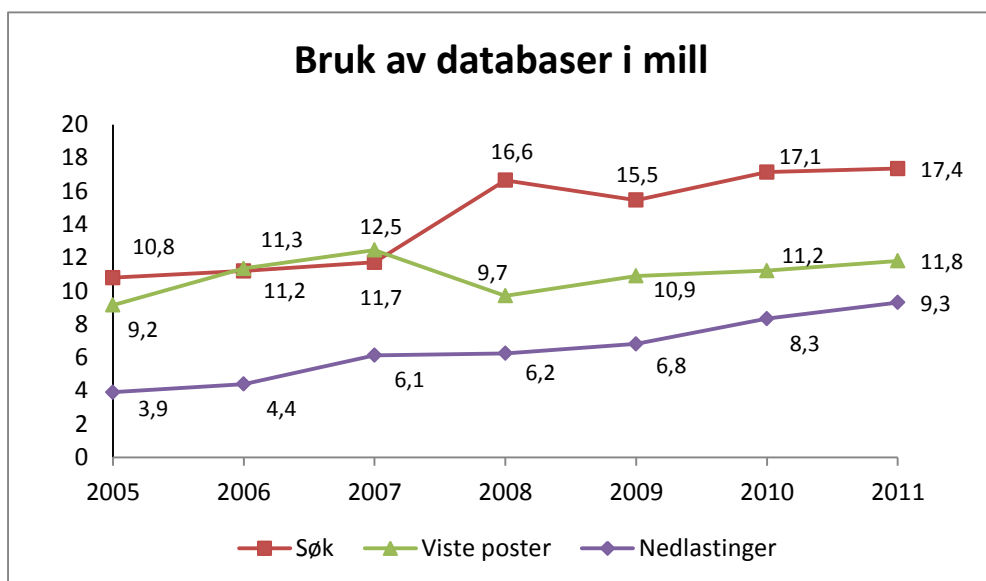
Det totale antall databaser har gått ned med 3 prosent fra 2010 til 2011.

Antallet referansedatabaser har hatt en nedgang på 5 prosent, Andre databaser har hatt en nedgang på 8 prosent, mens Fulltekstdatabaser har hatt en økning på 2 prosent i perioden fra 2010 til 2011.

Bruk av databaser

Bruken av databasene har økt i perioden 2005 til 2011 både når det gjelder antall søk, antall viste poster og antall nedlastninger.

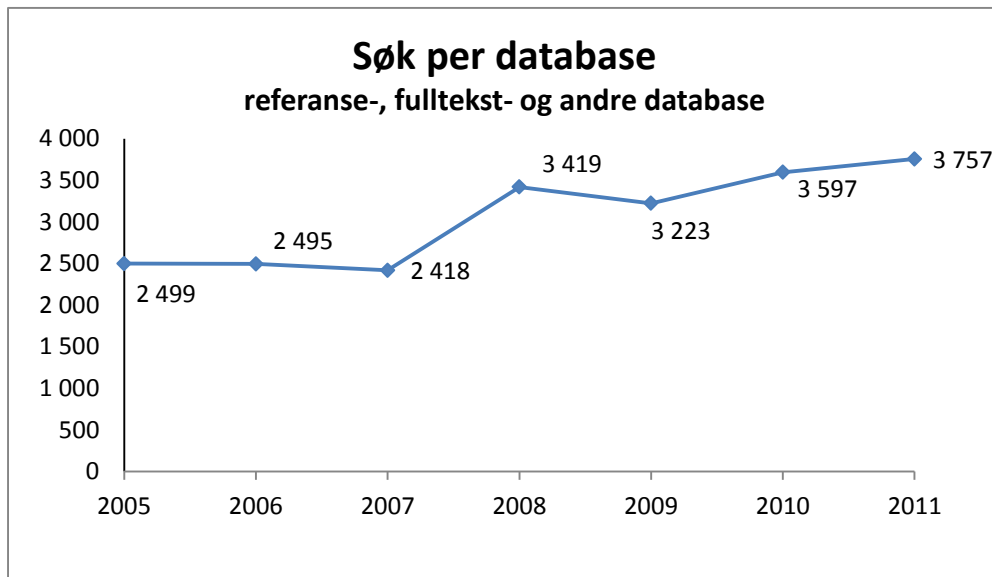
Antall søk har i perioden 2005 til 2011 økt med i overkant av 50 prosent, antall viste poster med i underkant av 3 prosent og antall nedlastninger er blitt mer en doblet.

Fordelingen av søk på de ulike typene databaser i 2011 var 6,8 mill. i referansedatabaser, 6,3 mill. i fulltekstdatabaser og 4,2 mill. i andre databaser. Når det gjelder viste poster, var fordelingen dette året 1,7 mill. (referansedatabaser), 8,3 mill. (fulltekst) og 1,8 mill. (andre).

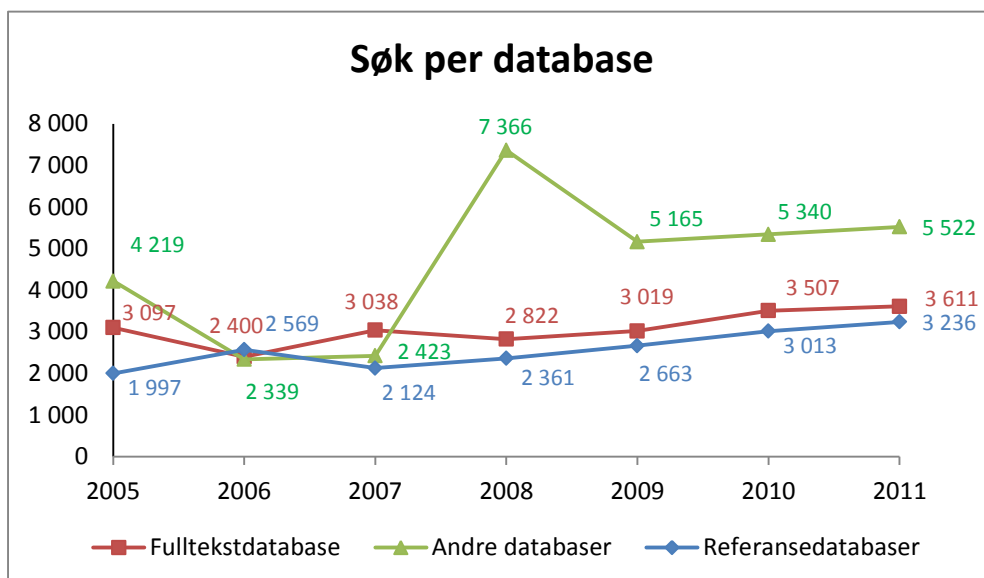
Det var bortimot 8 mill. nedlastninger fra fulltekstdatabaser og 1,3 mill. nedlastninger fra andre databaser.

Søk per database

Med utgangspunkt i det totale antall databaser ser vi av figuren at dette tilsier 3 757 søk per database. Dette er en stigning fra 2005 til 2011 på 50 prosent. Stigningen fra 2010 til 2011 var på 4 prosent.

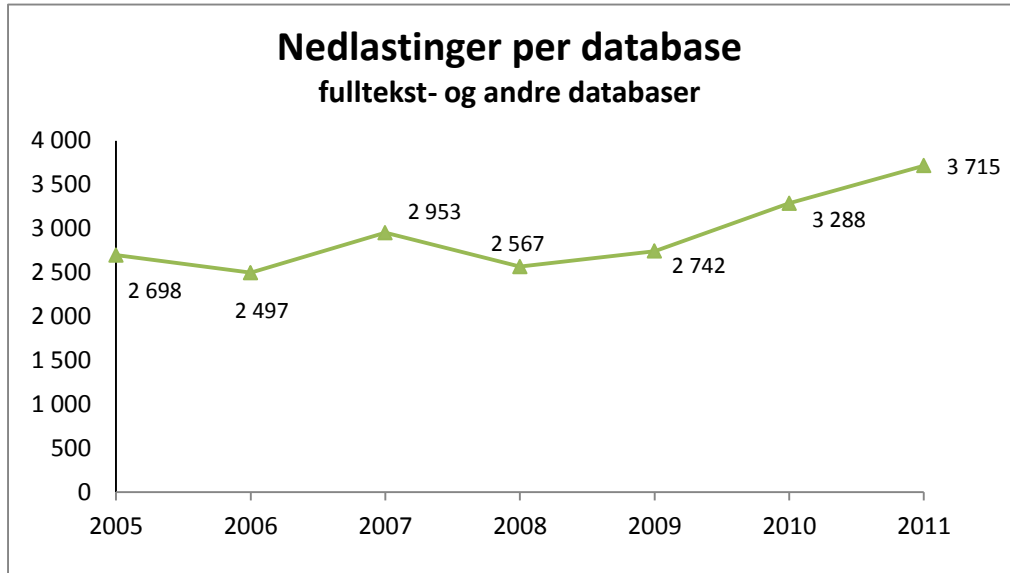
Fordelt på de ulike typer databaser i perioden 2005 til 2011 ser vi at referansedatabasene hadde en økning i antall søk på 62 prosent, fulltekstdatabaser på 17 prosent og andre databaser en økning på 31 prosent.

Andre databaser hadde en topp i 2008 i antall søk per database. Dette året hadde flere bibliotek problemer når det gjelder registreringen av antall søk i denne typen databaser. Det har ikke vært mulig å få korrekte tall på dette tidspunkt.

Nedlastninger per database

Med utgangspunkt i det totale antall databaser ser vi av figuren at dette tilsier 3715 nedlastninger per databaser (fulltekst + andre). Dette er en økning fra 2005 til 2011 på i underkant av 40 prosent. Økningen fra 2010 til 2011 var på 13 prosent.

Fordelt på de ulike typene databaser i perioden 2005 til 2011 ser vi at fulltekstdatabaser hadde en økning i antall nedlastninger per database på 14 prosent og antall nedlastninger fra andre databaser nesten en syv-dobling. For perioden 2010 til 2011 var stigningen på 7 prosent og på 34 prosent.

